

Oponentský posudek na bakalářskou práci Josefa Šorma *Orwell versus Lewis*

Bakalářská práce Josefa Šorma je pozoruhodným závěrem tříletého bakalářského studia po mnoha stránkách. Samotný výběr obou specifických britských autorů poloviny 20. století a jejich děl, a nakonec i jejich charakteristika a rozbor, svědčí o širokém kulturním zájmu a záběru autora práce. To podtrhuje nejen zájem o zcela nový typ diktatury, který se vynořil v Evropě, resp. v Euroázii v období mezi dvěma světovými válkami, jehož aktuálnost a potenciál opakovat se v inovované formě zdaleka nevyprchaly pádem fašistických a komunistických diktatur v posledních desíletích. Oba romány totiž ve velmi čisté podobě odrážejí i dva kulturně-literární proudy 20. století, jmenovitě liberálně-sekulární u G. Orwella, a angažovaně křesťanský u C.S.Lewise. Obě díla rovněž představují výzvu z hlediska svého specifického literárního pojetí.

Je možné konstatovat, že ve vymezeném rozsahu bakalářské práce se Josef Šormovi podařilo vyrovnat se s celým tímto širokým spektrem jevů, z hlediska dnešní mladé generace nezdědka dost odtažitých. Jen na okraj bych měl malou připomínku k některým terminologickým problémům – ne nutně chybám. Jmenovitě se jedná o Šormovu charakteristiku diktatury/totality a o jeho charakteristiku literárního hrdiny (tedy: byl Winston hrdinou, nebo aspoň zvláštním druhem hrdiny?). Podle mého názoru měl autor přesněji rozlišovat mezi pojmem diktatura (těch bylo v lidské historii nekonečně mnoho, a jejím představitelům obvykle stačila pasivní poslušnost obyvatelstva nevázaná na žádnou ideologii) a totalita, která kontrolovala úplně vše (tedy totalitu věcí), včetně osobního života, a která vyžadovala spíše aktivní kooperaci svých „občanů“ na akcích typu „ideového vzdělávání“, na „spontánních“ masových shromážděních, atd. V této souvislosti Šorm velmi přesně vystihuje typový rozdíl mezi percepcí tohoto systému Winstonem na straně jedné a Julií na straně druhé (tento druhý produkt totalitní diktatury, jehož hlavními znaky jsou pragmatická indiference vůči systému a současně ochota s ním „bez zbytečného odporu“ spolupracovat, jež se nakonec staly hlavní charakteristikou většiny obyvatelstva v totalitních zemích).

Autor se (na str. 10 násl.) velmi pozoruhodným způsobem zabývá otázkou hrdinství, specificky hrdinství v podmínkách totality. Obávám se ale, že tento filozofický a etický problém zůstane ještě dlouho nedořešen, jak vyplývá z různých současných diskusí v bývalých komunistických zemích, kde tato otázka je více než aktuální i po dvaceti letech po pádu totality. Vezmeme-li však obecněji vývoj pojmu hrdinství v celém dosavadním vývoji lidstva, jde patrně o mnohem složitější problém nežli by se na první pohled zdálo. Šorm by patrně udělal nejlépe, kdyby vůbec přestal Winstona označovat za „hrdinu“, a použil mnohem běžnějšího současného anglo-amerického označení hlavní postavy literárního díla „protagonist“, jež zahrnuje osoby s jakoukoliv mírou hrdinství, resp. nehrdinství.

Méně přesvědčivě, nežli část práce věnovaná Orwellovi, působí druhá část zabývající se románem C.S. Lewise *That Hideous Strength*. Šorm vysvětluje zařazení tohoto autora a díla do jedné práce s Orwellovým „1984“ tím, že se v obou případech jedná o dystopii, i když C.S.Lewis sám se tomuto pojmu vyhýbá, a používá žánrové charakteristiky: „fairy-tale“ a „fantasy“, s čímž mohu jen souhlasit. Naopak slibu autora práce, že poskytne více důkazů o „dystopian features“ „even though he (C.S.Lewis) outlines them roughly“, nebylo zdaleka učiněno zadost. Avšak i kdyby obě prózy neměly nic společného, než to co bychom mohli nazvat „krizí moderní lidské civilizace“, umožňovalo by to zabývat se jimi v rámci jedné bakalářské práce. Tento nebo podobný název by měl jistě mnohem blíže k realitě nežli

„Orwell versus Lewis“ (o čem vlastně má vypovídat „versus“?). Problém však může spočívat i v něčem jiném: ze všech Lewisových děl je dnes *That Hideous Strength* patrně nejméně čteným dílem. Boj dobra a zla totiž od Lewisovy doby do dneška nabyl zcela jiných forem, a Lewis by byl pravděpodobně považován za nejodvážnějšího dystopistu všech dob, kdyby si dokázal přesvědčivě představit a popsat v r. 1945 tuto dnešní podobu alespoň částečně.

Bez ohledu na tyto připomínky je nutno konstatovat, že jde o velmi solidně pojatou a napsanou práci, prokazující velmi dobrý vhled do zmíněné problematiky. Práci by nesporně prospěla hlubší analýza literárních technik obou autorů – to však naráželo od počátku na mantinel určeného rozsahu bakalářské práce. Rovněž z hlediska anglistického jde o velmi dobře napsanou práci s pouze okrajovými chybami, nebo překlepy.

Práce doporučuji přijmout k obhajobě a ohodnotit známkou *velmi dobře*.

V Praze, 8.9.2010

Doc. PhDr. Josef Grmela, CSc.